

אמנות האומנה

תסמונת דאון. אמרתי 'וואו, אנחנו באותו סיר, גם לי יש ילד שנולד עם משהו שאני לא יודעת מהו'. היא אמרה לי: 'תשמע עי, אני התחלתי להתנדב באקי"ם כי ככה אני מרגישה שאני יכולה לתת רום יותר למען אנשים עם פיגור שכלי'. אמרתי 'את יודעת מה? גם אני'. מאז אמצע שנת 2000 אני באקי"ם".

כשנה לאחר מכן, מספרת ניצה: "חזרתי מהעבודה ביום שישי ורפדפתי בעיתון, ובדף הראשון של 'ידיעות אחרונות' ראיתי מודעה שמדברת על בית חם ולאחות. אמרתי 'אה, יוסי, תראה מה זה', והוא אמר לי: 'תגידי את בסדר? מי ייתן לך?', ואמרתי לו 'בוא נתקשר'".

מזוהר במהלך סופר מורכב גם במשפחה חזת שאין בהן ילד עם מוגבלויות. הילדים לקחו חלק בהחלטה הזו?

"ברקתי עם הילדים שלי, שכבר חלקם היו בצבא, הגדול כבר השתחרר, ולא היתה להם תנגדות. הם אמרו שאם אני רוצה, אז הם בעד". ומה אמרו בעמותה על הסיטואציה המיוחדת שלכם?

"אמרתי לשרה, האישה שדיברה איתי מהעמותה: 'לפני שאנחנו מתחילות חשוב שתדעי שאני אלא לחמישה ילדים, הקטן מביניהם עם מחלת פראדר ווילי'. אז היא אמרה 'תני לי לברוק ואני אחזור אלייך'. אחר כך היא התקשרה ושאלה אם הוא ילד אלים ואמרתי לה שלא. היא קיבלה את זה בהבנה ואמרה 'בוא נתקדם' ושאלנו צריכים לעבור קורס אומנה במשך שלושה חודשים כדי להבין מה זה. ככה הגעתי לעמותת אור שלום".

צומת אחים

ילדי האומנה שמשפחת כוון התנדבה לא סוף לביתה היו פעוטות ממשפחה שבה שני ההורים סבלו מהפרעות נפשיות: הבכור היה אז בן שנה וחודשיים, אחותו היתה בת שלוש שנה וחודשיים בלבד. "כשהגענו לראות אותם, נזכרת ניצה. "ראינו תינוקות שוכבת על שמיכה, שברירית, בלונדינית, ובארגו החול היא הראתה לי ילד קטן יושב, ילד יפה תואר עם תלתלים בלונדיניים ועיניים כחולות בוהקות. ניגשתי אליו, חיבקתי אותו והוא נצמד, מושיט ידיים, את מרגישה באותו רגע שזה זה. הרגשתי שזהו, יש לי מה לתת להם, יש לי איך לעזור להם, אז איך אפשר לקום וללכת? אמרתי לשרה, אני רוצה אותם".

הוריהם של הפעוטות, שסבלו מסכיזופרניה, אמורים היו לקיים ביקורים אצל ילדיהם על בסיס קבוע של פעם בשבועיים. כשניצה מספרת שבשנה האחרונה חלה הידרדרות ותדירות הביקורים הגיעה לאחת לשלושה חודשים - היא ממחרת להוסיף "לצערנו", וניכר בה שהיא מתכוונת לכל מילה.

לצערכם?

"באומנה, עם כל הכאב, צריך לנסות לגבש את המשפחה הביולוגית כדי לגרום למפגשים ולקדם את היחסים. זה קשה ולא פשוט למשפחה האומנת ומצד שני, חייבים לעשות את זה. באחד הביקורים האבא אמר לי 'את יודעת, את נורא אוהבת אותם, תראי איך הוא מחזיק אותך, מחוברת למה שקורה, לא מגיבה. היא היתה כולה מקועקעת, יושבת ומעשנת בשקט. יום אחד, באחד המפגשים האחרונים, האבא אמר 'תשמעי, אני לא רוצה שאף אחד אחר ייקח אותם, אני רוצה ששניכם תגדלו אותם, אתם ההורים שלהם'. הוא דיבר על זה פעם ראשונה, שנייה ושלישית ואז הבנו שזה הולך לקראת איומו. ב-4.06 לקחו אותם".

מה את זוכרת מהיום הזה שבו לקחו אותם לאימוץ?

"הפרידה היתה מאוד קשה. אלו היו הילדים שלי, אני גידלתי אותם. תיעדתי מתי הם צעדו

ניצה כזו ומיחר "היא התקדמה מאוד, השתפרה בלימודים, משתפת בחוגים, יש לה המון חברים"

צעד ראשון, כל מילה ראשונה, הכנתי קורות חיים שלהם על כל שן שצמחה להם, הכל".

הרעידות במיתרי הקול של ניצה מפליילות את הדמעות החונקות בגרון ומאיימות לפרוץ החוצה: "כלתי מסרה אותם כי לי זה היה קשה מדי. אני ובעלי ישבנו פה ומיררנו בככי. אחרי חצי שנה קיבלנו תמונה של שניהם, שכנראה צולמה בגן, ומכתב שסיפר שהכל בסדר. תמיד מתקשרים ואומרים לנו שנתנו להם יסודות מצוינים, שהם מצליחים, שהם שורדים. קשה להם - אבל בסך הכל הם חזקים ויציבים. אני נורא מקווה שזו האמת".

ספקות יש תמיד

חודשיים אחרי הפרידה הכואבת הגיע הזמן לפתוח פרק חדש. "מנהלת האומנה מתקשרת ואומרת לי: 'תשמעי, אני לא מרפה, אני רוצה לעניין אותך במשהו ומותר לך להגייד לי לא'. ואז היא סיפרה לי על מיתר ומשפחתה. האמא נפטרה מסרטן חצי שנה לפני שמיתר הגיעה אלינו והאבא הכיר מישהי עוד בזמן שהאם חלתה והלך לגור איתה, שלושתם אילמים. יש לה אחות תאומה בריאה ולא זהה בכלל ואחות גדולה בת 16. אז הלכנו להיפגש ומהר מאוד מיתר הפכה לחלק מהמשפחה שלנו".

לרגל הראיון מיתר יושבת עם המשפחה המורחבת סביב השולחן. היא מפורת חיוכים שובי לב לכל עבר. התקשורת עמה נעשית בעזרת כתיבה - ואמנם, גם אם לא בקולניות, מיתר בהחלט לקחה חלק בראיון. היא כתבה לי שהיא אוהבת לעשות ספורט, שאלה אותי אם אני מפתחת מהחושך והציעה לי לראות את החדר שלה.

ניצה מספרת שמיתר השתנתה מהקצה אל הקצה: "היא התקדמה מאוד, השתפרה בלימודים, משתפת בחוגים, יש לה המון חברים ואם משהו חולה בבית היא נורא דואגת לו. פעם אחת כשהבן שלנו לא הרגיש טוב היא הלכה וקנתה לו בלונים מהרמי כיס שלה".

את מפתחת שייקהו אותה?

"יש תמיד את הספקות אם יחליטו פתאום שכן. עברנו מאוד קשה, היו ימים של מרדנות וסרבנות והתנגדות, נרתמנו כולנו לעזור לה. היא פשוט ילדה מאוד מוצלחת".

מיתר ריכבה את הכאב שבפרידה מילדי האומנה הקודמים?

"קצת. עדיין יש המון געגועים, אני מודה. חשוב לי להעביר מסר למשפחות שירצו להצטרף לאומנה, שידעו שישנם רגעים קשים של פרידות, של קשיי התאקלמות אבל כמובן שיש גם המון רגעי אושר. צריך לדעת להתמודד איתם, יש פה המון נתינה והמון קבלה. הילדים האלה יודעים להחזיר המון".

האומנה הראשונה

הרומן של משפחת כוון עם האומנה, זה המ' קום לציין, החל עוד בשנות ה-80 - אם כי אז לא מדובר היה באומנה מלאה. "הגננת של הילדים הגדולים שלנו שאלה אותי אם אני מכירה משפחה שיכולה להיות משפחת אומנה יומית", אומרת ניצה.

פליחה על הבורות, אבל מה זה אומנה יומית?

"הילדים מגיעים אלייך לאכול צהריים, להכין שיעורים, לעשות מקלחות - וחוזרים רק לישון בבית. היה מדובר בארבעה אחים, ילדים להורים אלכוהוליסטים, שתי בנות ושני בנים בגילאים בין שלוש לשבע. מאוחר יותר מישהי מהמשפחה החליטה להמשיך איתם, זה נגמר שם וההורים התגרשו. את האמא אני רואה מדי פעם, היא השתקמה וחיה עם מישהו ללא נישואים. האבא הבנתי המשיך להידרדר עם השתייה. הילדים היו באים לבקר, אפילו היינו בחתונה של הבת הגדולה".

זה לא מאוד מוזר לגדל ילדים של מישהו אחר?

"בהתחלה יוסי לא היה בעד זה כל כך, אבל הרגשנו שנינו שיש פה מקום של לעשות, לתרום ולגרום לילד לחייו, יש מקום להעניק אהבה. ילדים שמגיעים מבית הרוס, מלא זבל ובקבוקי אלכוהול מתגלגלים שם, פתאום הם באים מאושרים לגן והעיניים בורקות משמחה. את רואה את הכרת התודה בעיניים. זה נותן כוחות להמשיך וגורם לרצות להגיע למטרה מטוימת".

בשלב זה מספרת ניצה שאמה, שהתייתמה בגיל צעיר, גודלה אף היא על ידי משפחה אומנת: "כשהיא שמעה על הכוונה שלנו להיות משפחת אומנה היא אמרה שהשתגעתי, שיש לי ילדים משלי ולמה אני צריכה את זה. והיא לא היחידה, כל הזמן הסתכלו עליי כאילו הסתובב לי משהו בראש".

ואיך מתמודדים עם זה ברמה הכלכלית?

"מקבלים כסף מהרווחה, אבל הכסף שאתה משקיע בילדים זה הרבה יותר ממה שאתה מקבל. אלה ילדים שצריכים פיזיו מאוד גדול על מה שעבר עליהם".

את מרגישה צורך לפצות את ילדי האומנה נה יותר מאת הילדים שלך?

"האמת היא שכן. כי אני אומרת - הילדים שלי אתי כל הזמן, כל השנה, ואלה? היום אתי ומחר את לא יודעת אם זה ייגמר".

מחכים לכם

בעמותת אור שלום מחפשים מתנדבים

אור שלום הינה עמותה שכל תפקידה הוא איתור, גיוס, הכשרה וליווי משפחות אומנה. האומנה היא מסגרת משפחתית חלופית המיועדת לילדים שהוצאו מביתם לאחר שעברו הזנחה, התעללות או אלימות. משפחות האומנה הן תבל ההצלחה האחרון שיש לילדים אלה בניסיון לשקמם ולשלבם בחברה באופן נורמטיבי. משפחות האומנה קולטות לביתן ילד אחד או כמה ילדים, על פי רוב לתקופה של מספר שנים. בהגיעם לבגרות מאומצים הילדים על ידי משפחה או חוזרים למשפחתם הביולוגית. "בניגוד לאימוץ, הילד ומשפחת האומנה שומרים על קשר עם משפחתו הביולוגית של הילד, עובדה שמוסיפה מורכבויות רבות לתהליך", מספר אריק רוזנטל, דובר העמותה. משרד הרווחה משקיע כ-82 מיליון שקל בשנה לסיוע ולתמיכה במשפחות האומנה ובעמותות המפעילות. משפחת אומנה בישראל מקבלת כ-2,200 שקל בחודש כדמי אחזקה קבועים לכל ילד, ובנוסף סל הוצאות מיוחדות שגובהו משתנה בהתאם לצרכי הילדים ולתוכנית הטיפולית שנבנתה עבורם. העמותה נמצאת במחסור תמידי של משפחות מתנדבות. הורים המעוניינים לקחת חלק בפעילות מוזמנים לפנות לעמותה במספר: 02-9936900, שלוחה 125.